

INFORMÁCIÓK

International Conference on Problem-based Learning (PBL) in Higher Education: Inter-faculty, Program-oriented and General Experiences *Svédország, Linköping, 1995. szeptember 24–27.*

Már a konferencia témaválasztása is figyelemre méltó. A legmagasabb képzést nyújtó intézmények különbözősége nem akadály a közös gondolkodásnak: hogyan, milyen módszerekkel lehet a minőségi szakemberképzésben eredményesebbé válni.

A konferencia azt a célt tűzte maga elé, hogy a problémára orientált tanulás (PBL) elméletét és gyakorlatát nemzetközi fórum keretében vitassa meg. A PBL alkalmazása a felsőoktatásban több területen is változásokat eredményezett. Azzal, hogy a hangsúly a hallgatók kérdéseire épülő tanulási folyamatra és ezzel együtt a probléma megfogalmazására mint kiindulópontként tevődött át, az oktatási folyamatnak és az oktató szerepének is szükségképpen változnia kellett. Az oktatás az ismeretek, a tudásanyag átadása helyett a hallgatók problémára orientált tanulásának segítőjévé, az oktató pedig egyre inkább tutorrá vált. A felsőoktatási curriculumokban az egyes diszciplínák elkülönülése helyett az integrálódás jelei mutatkoztak, az interdiszciplináris témák előtérbe kerültek.

A konferencián az alábbi témakörök tartalmi feldolgozása történt meg: a tutori folyamat, a PBL különböző típusú felsőoktatási intézményekben való alkalmazása, vizsgáztatás és értékelés, programfejlesztés és curriculumtervezés.

Nils-Holger Areskog (Svédország) a tutori folyamatban résztvevő hallgatók, oktatók, tutorok hosszútávú szerepváltozását vizsgálta. 1988-tól alkalmazta a PBL-technikát orvostanhallgatók körében. Azt tapasztalta, hogy e technika alkalmazása következtében a hallgatók a kezdeti frusztráltság, bizonytalanságérzés után pár héttel már egyre felszabadultabban gondolkodtak, ráéreztek „a tanulás tanulásának” ízére, és ez mind egyéni, mind csoportszinten érezhető volt. Ezzel egyidejűleg a tutorok egyre nagyobb késztetést éreztek arra, hogy a tanulás iránt elkötelezett diákjaikkal szorosabb együttműködési munkaformákat alakítsanak ki. E folyamat a tutorok állandó önfejlesztését is eredményezte. Az előadó az igazi eredményt azonban abban látta, hogy példájuk alapján más karokon is elterjedt e technika alkalmazása (pl. jogi, mérnöki, mezőgazdasági, orvos- és fogorvosi karok).

Karin von Schilling (Kanada) megerősítette, hogy a PBL elmélete és gyakorlata a humán fejlesztés motorja. Az oktató- és tantárgyközpontú tanulás fejlesztő hatása minimális; a hallgatóközpontú és problémára alapozott tanítás a jövő.

David Boud (Ausztrália) azzal a kérdéssel foglalkozott, hogy a számonkérés és a tanulás egymást kiegészítő vagy ellentétes fogalmak-e. Azaz: miért nem ösztönző hatású a számonkérés a hallgatók tanulására. A számonkérés holisztikus felfogása véleménye szerint segíthetne a fenti kérdés megoldásában, a mind több ismeretet számonkérő vizsgák helyett a tanulásra való beállítódásnak, mint értékelési szempontnak kell előtérbe kerülnie. Ennek gyakorlati kivitelezése azonban tanulásra elkötelezett oktatókat, hallgatókat és kutatókat igényel.

Információk

Geoff Norman (Kanada) a PBL-program alapján tanuló hallgatók értékelésének alapelveiről beszélt: a megbízhatóságról, az érvényességről és ezeknek a tanulásra való hatásáról. Az ezen elvek alapján történő értékelés jóval árnyaltabb és megbízhatóbb, mint a vizsgarendszer, azonban rendkívül sok munkát igényel mind az oktatótól, mind a hallgatótól.

Alan Dresling (Dánia) a PBL alkalmazásának az Aalborg egyetemen szerzett 20 éves tapasztalatáról számolt be. Realitás, hogy a dán minisztérium anyagilag is támogatja a 10 000 diákkal, 800 oktatóval és 700 fő kisegítő személyzettel működő egyetemet. Támogatja, mert a minőségi képzést hosszú távon kifizetődőbbnek tartja, mint a rövid távú „olcsót”. És hogy miért nem teljes körű egy jó elmélet és módszer alkalmazása akár az összes felsőoktatási intézményben világszerte? Mert ezek a szervezetek nem igazán készek a változásra, tradicionális struktúrájuk ellenáll a fellazításnak. Ennek ellenére a jövő útja egyértelműen a PBL, ugyanis ez a modell alkalmas a csoportmunka megtanulására és megtanítására, így a nemzetközi együttműködésre. A hallgatói cserekapcsolatok is ezen alapulhatnak.

A plenáris előadásokat és vitákat követően a párhuzamosan futó szekciókban folytatódott az eszmecsere. A szekcióülések tematikája is a konferencia négy kiemelt témaköréhez kapcsolódott. Az előadásokat követő viták bizonyították, hogy a különböző szakképesítést adó felsőoktatási intézmények oktatói közös nyelven tudnak és akarnak beszélni, amikor az oktatási folyamat minőségi megújításáról, a hatékonyságról van szó. Függetlenül attól, hogy milyen típusú felsőoktatási intézményből érkezünk, a közös kommunikáció alapja a szakértelmiség neveléséért felelősséget érző egyetemi oktatói attitűd volt.

Előadásom a képzési struktúra és a hozzá kapcsolódó értékelési rendszer átalaktását mutatta be a Janus Pannonius Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karának példáján (társ szerző: *Kengyel Miklós*). Az előadást követő hozzászólások és kérdések megerősítették, hogy a reformtervezet szinkronban van a nyugat-európai egyetemek minőségi képzésre irányuló törekvéseivel. (Az viszont már más kérdés, hogy a magyar felsőoktatás jelenlegi helyzete egyáltalán nem segíti a reformfolyamat végigvitelét.)

A szekcióülések mellett a szervezők minden nap lehetőséget biztosítottak minden nap a fő témákhoz kapcsolódó tutori folyamatban való részvétellel. A tutori feladatokat a linköpingi egyetem diákjai látták el, bizonyítva, hogy nem csak az elmélet szintjén jeleskednek a PBL vonatkozásában. E kicsoportos kerekasztal-foglalkozások jó alkalmat teremtettek a PBL gyakorlására, a tapasztalatszerzésre is. Emellett workshopok segítettek a további tapasztalatcseréket.

Összességében elmondható, hogy a jelen lévő 580 résztvevő egy jól szervezett munkakonferencián vehetett részt. (A skandináv országok, Nyugat-Európa, Amerika, Kanada, Ausztrália felsőoktatási intézményei képviseltették magukat, a volt szocialista országokból egyedül voltam.) Számomra a konferencia a következő kérdéseket és problémákat vetette fel.

1) Az új befogadására mindig kész és ismereteit bármikor átstrukturálni tudó szakértelmiség képzéséhez szemmel láthatóan közös felelősséggel közeledtek a résztvevők. A felsőoktatási intézményekben történő magas szintű és korszerű műveltségközvetítés hangsúlya ezért egyértelműen az átadás, a feldolgozás, az alkalmazni tudás *mikéntjére* helyeződött. A PBL mint a curriculum kidolgozásában és fejlesztésében jól használható elmélet a tutorok irányította 4-6 fős csoportmunka kelt életre mint gyakorlat.

Kétségtelen, hogy ez nem egy olcsó képzési forma. Azonban a konferencián résztvevők országainak illetékesei valószínűleg ténylegesen is stratégiai ágazatnak tekintik az oktatást; olyannak, ahol a szürkeállományba fektetett gazdasági tőke hosszú távon sokszorososan megtérül. Svédország, Kanada és a többi ország ne tudná, hogy korábbi gazdasági fellendülésükben mit jelentett az oktatási ágazatba való beruházásuk?

Információk

Svédország és a többiek most is gazdasági nehézségekről beszélnek. A konferencián számomra az derült ki, hogy ezt nem az oktatás, és különösen nem a felsőoktatás oktatói-hallgatói arányának „javításával” kívánják orvosolni, hanem éppen ellenkezőleg: a minőségi „kimeneti eredményt” szponzorálják.

2) Évek óta eredménytelenül javaslom a magyarországi illetékes fórumokon, hogy a különböző típusú felsőoktatási intézményekben oktatók pedagógiai kultúrája, „tanárrá, oktatóvá nevelése” *intézményesen* megoldandó kérdés. Amikor, amikor ma Magyarországon a felsőoktatás szervezeti integrációja van napirenden, akkor egy olyanfajta tartalmi integráció mint az egyetemi oktatók tanítási kultúrája és sokszínűsége szóba sem kerül. Márpedig ha erre nincs igény és akarat a kivitelezésre, akkor végzetesen és hosszú távon maradunk le Európa fejlettebb részeitől. Ezen országoknak a konferencián megismert több éves, évtizedes törekvései, tapasztalataik eredménye hamarosan feltehetőleg jelentkezni fog. Mi pedig megint előadásokat tarthatunk elképzeléseinkről, és beszélhetünk arról, hogy a gazdasági recesszióból való kilábalásban mekkora szerepet játszott az említett országoknál az oktatásba, különösen a felsőoktatásba való befektetés.

Meleg Csilla

Beszámoló az MTA Pedagógiai Bizottsága Didaktikai Albizottságának 3. üléséről

Az 1995. március 31-én tartott ülésen részt vett: *Ballér Endre, Báthory Zoltán, Bokkon László, Bús Imre, Falus Iván, Golnhofer Erzsébet, Kotschy Andrásné, Lappints Árpád, Lukács István, Nádasi Mária, Orosz Sándor, Petriné Feyér Judit, Szabó Antal, Szabó László Tamás, Szente István, Tompa Klára.*

Az ülés témája: a készülő Pedagógiai Lexikon didaktikához kötődő szakterületeinek (tantervelmélet, didaktika, értékelés, oktatástechnológia, tantárgypedagógiák) bemutatása és a koncepciók megvitatása.

Falus Iván felsorolta azokat az érveket, amelyek szükségessé tették, hogy új pedagógiai lexikon készüljön. Ismertette az eddig elvégzett feladatokat, a tervezett határidőket. Ezt követően a négy szerkesztő: *Ballér Endre* (didaktika, tantervelmélet), *Orosz Sándor* (értékelés, kutatómódszertan), *Tompa Klára* (oktatástechnológia) és *Golnhofer Erzsébet* (tantárgypedagógiák) foglalta össze az elvégzett munkákat, koncepciókat, munkamódszereket, a jelentkező gondokat, kérdéseket. Készülnek a szakterületek címszólistái, folyamatban van a címszóírók összegyűjtése, kiválasztása.

Ballér Endre és *Orosz Sándor* kérésére 1995. május 10-én a Didaktikai Albizottság egy kibővített, rendkívüli ülésen újra foglalkozott a két szakterülettel. A meghívottak előzetesen megkapták a végleges címszólistákat, így számos kolléga konkrét vállalással, javaslattal, kérdéssel érkezett. Igen hasznos műhelymunka alakult ki.

Petriné Feyér Judit